

Følgerevaluering av pilotprosjekt «Etablering av underavdeling av barnehus i Nordland politidistrikt»

2018

POLITIDIREKTORATET

OPPDRAGSGIVER: Politidirektoratet

RAPPORT NR: 9581

RAPPORTENS TITTEL: Følgeevaluering av pilotprosjekt «Etablering av underavdeling av barnehus i Nordland politidistrikt»

ANSVARLIG KONSULENT: Per-Trygve Hoff

KVALITETSSIKRET AV: Kjell Værnor

FOTOGRAFI I RAPPORT: Per-Trygve Hoff

DATO: 15.10.2018

Forord

Nordland politidistrikt etablerte høsten 2016 en underavdeling av Statens barnehus Bodø, som en forsøksordning.

Pilotprosjektet ble etablert som ledd i å bedre tilbudet til barn som skal avhøres gjennom tilrettelagte avhør, og som særlig utsettes for ekstrabelastning som følge av lang reisevei. Underavdelingen ble stedsplassert i Mosjøen.

Agenda Kaupang har på oppdrag av Politidirektoratet gjennomført en følgeevaluering av pilotprosjektet. Følgeevalueringen er dokumentert gjennom to PowerPoint rapporter: *Midtveisrapport pr 7. juli 2017* og *Følgeevaluering av Statens barnehus Bodø med sluttevaluering og oppdatert datagrunnlag pr. juni 2018*. Den siste følger som vedlegg til dette dokumentet. Midtveisrapporten pekte på mulige forbedrings-/læringspunkter underveis i evalueringen.

Denne rapporten gjengir hovedfunn og resultater fra sluttevalueringen, herunder om forbedrings-/læringspunkter i underveisevalueringen har blitt fulgt opp og har gitt effekt.

Agenda Kaupangs konsulentteam har bestått av Per-Trygve Hoff (ansvarlig konsulent), Kjell Værnor, Odd Helgesen og professor Annika Melinder (underleverandør).

Innhold

1	Vurdering og anbefalinger	6
2	Bakgrunn for forsøksprosjektet	9
2.1	<i>Kort om Statens barnehus</i>	9
2.2	<i>Begrunnelse for forsøket.....</i>	9
3	Om følgeevalueringen	11
3.1	<i>Formål med evalueringen</i>	11
3.2	<i>Metode og gjennomføring</i>	11
3.2.1	<i>Operasjonalisering av mål og indikatorer.....</i>	11
3.2.2	<i>Evalueringsmetoder.....</i>	12
3.2.3	<i>Kilder og datainnsamlingen.....</i>	13
4	Observasjoner.....	15
4.1	<i>Kapasitet og tid til avhør.....</i>	15
4.1.1	<i>Færre dager til avhør i Helgeland etter pilot, tross høyere volum</i>	15
4.1.2	<i>Andel tidsbrudd har samlet sunket i Nordland politidistrikt.....</i>	15
4.1.3	<i>Kapasiteten i barnehuset var årsak til forsinkelser, piloten endret dette</i>	16
4.2	<i>Forberedelser til avhør.....</i>	18
4.2.1	<i>De barnefagliges forberedelser.....</i>	18
4.2.2	<i>Politiets forberedelser</i>	18
4.3	<i>Avhørsdagen</i>	19
4.3.1	<i>Møtetidspunkt, henting og reise</i>	19
4.3.2	<i>Barnas form, uro og opplevelse av avhørsdagen.....</i>	20
4.3.3	<i>Møtet med politiet og avhørssituasjonen.....</i>	21
4.3.4	<i>Kvaliteten på avhørene</i>	22
4.3.5	<i>Medisinsk undersøkelse.....</i>	22
4.4	<i>Oppfølging og samarbeid.....</i>	23
4.4.1	<i>Kartlegging og tilbud om oppfølging.....</i>	23
4.4.2	<i>Videre oppfølging og samarbeid med lokale ressurser</i>	24
4.5	<i>Økonomiske konsekvenser.....</i>	26
5	Supplerende informasjon og synspunkter	29

Vedlegg: *Følgeevaluering av Statens barnehus Bodø, Datagrunnlag 2016–2018*

1 Vurdering og anbefalinger

Agenda Kaupang vurderer forsøket med en underavdeling i Mosjøen som vellykket.

Prøveordningen med en underavdeling i Mosjøen av Statens barnehus Bodø har gitt barn og sårbare personer fra Helgeland kortere tid til avhør og enklere og raskere reisevei. Dette reduserer i seg selv belastningen på berørte barn og sårbare personer. Evalueringen viser at rettsikkerheten er minst like godt ivaretatt under prøveordningen som tidligere. Underavdelingen har styrket den samlede kapasiteten i politidistriktet og forsøket har ikke gått ut over oppgaveløsningen i hovedhuset. Underavdelingen har moderate netto kostnader for politidistriktet. Reisekostnader for barn og følgepersoner som belastes Justis- og beredskapsdepartementet over et annet budsjett, er redusert.

Konklusjonene er ikke direkte overførbare til andre politidistrikter, men avhengig av lokale reiseruter og samferdselstilbud, samt bosted og reiseruter for avhørere med påkrevet kompetanse for avhør av sekvensielle og tilrettelagte avhør av barn og sårbare personer.

En klar suksessfaktor for forsøket er den entusiasme og det engasjementet som preger forsøket, både hos ledelsen i politidistriktet og blant medarbeiderne. Barnehuset mener at ordningen med at ansatte i fagteamet i Bodø på turnus bemanner avdelingen i Mosjøen, også er en kritisk suksessfaktor. Vi ser at en egen bemanning ville gitt et lite og sårbart fagmiljø. Et klart læringspunkt har vært hvor lang tid det kan ta å få bemannet underavdelingen med nødvendig medisinsk kompetanse.

Hovedfunn i rapporten, jf. evalueringens mandat:

- ▶ Kortere reisevei og nærhet til underavdelingen oppfattes av barnevern, følgepersoner, avhørere og barnehusets fagpersoner som en klar gevinst for barna og deres pårørende, og for tilgangen på kompetente følgepersoner.
- ▶ Avhørere og barnefaglige forteller at de opplever mer opplagte unger og at kvaliteten på avhørene styrkes av dette. Det er vanskeligere å dokumentere denne gevinsten gjennom spørreskjemaene knyttet til enkeltavhørene.
- ▶ Kvaliteten på planlegging, gjennomføring og oppfølging er minst like høy som før, i alle deler av politidistriktet. Piloten har ikke gått ut over rettsikkerheten.
- ▶ Tid til avhør har gått ned for saker som sokner til underavdelingen, og andel brudd på tidsfristen er redusert for hele politidistriktet til tross for et større antall saker. Dels skyldes dette at underavdelingen har gitt distriktet et nytt avhørsrom, som tidligere var en begrensende faktor, i tillegg har hovedhuset nylig fått enda et avhørsrom, og dels skyldes det bedre utnyttelse av avhørernes kapasitet (mindre reisetid). I tillegg representerer en enklere reisevei færre utfordringer for å gjøre avtaler om avhør med følgepersoner.
- ▶ Økonomisk vurderes den forventede økningen i politidistriktets netto driftskostnader som moderate, kr 351 600 pr. år.
- ▶ Man har enda ikke tatt ut gevinsten av lokale medisinske undersøkelser. To leger ble knyttet til underavdelingen i Mosjøen fra januar 2018, men begge gikk umiddelbart ut i svangerskapspermisjon og er tilgjengelig først fra våren 2019
- ▶ Det er fremdeles bred tilslutning til forsøket i ledelsen i politidistriktet og høy motivasjon blant fagansatte og politiets avhørere for forsøket.

En ny underavdeling er ikke nødvendigvis den eneste eller beste løsningen for andre politidistrikter. Et annet utgangspunkt ville kunne gi andre konklusjoner.

Viktige premisser for konklusjonen i denne rapporten er:

- ▶ Det lokale volumet av saker
- ▶ Knappheten på tilgjengelige transporttilbud
- ▶ Tilgangen på lokale avhørere med riktig kompetanse
- ▶ Kapasiteten i barnehuset var en flaskehals i saksbehandlingen før forsøket

Hvilke eventuelle alternativer til en underavdeling vil kunne avhjelpe utfordringer knyttet til reisevei?

Et førende argument for å etablere underavdelinger av barnehusene i Norge, er hensynet til barnet og dets pårørende. Barnet bør ideelt kunne hentes inn til avhør, kartlegging og innledende oppfølging og leveres tilbake i løpet av samme dag, slik at avhørsdagen griper minst mulig inn i barnets hverdag og dets forhold til omgivelsene. Reiseavstand og ikke minst transporttilbudet er de begrensende faktorer.

Samtidig har vi i denne evalueringen sett at ønsket om å hente inn og returnere barnet i løpet av samme dag også har begrenset kapasitetsutnyttelsen i barnehuset, der reisetid og tilgjengelige transportmidler gjør at barnet først kommer inn midt på dagen og ideelt må returnere tidlig – slik tilfellet fremdeles er for barn fra Ofoten/Lofoten/Vesterålen. Nedleggelsen av Framnes flyplass (Narvik) forsterket for noen år siden utfordringen for barn og følgepersoner fra Ofoten.

Avhørere og barnefaglige i Bodø har i denne sammenheng pekt på et interessant alternativ, som de også implementerer: Utvidet åpningstid, kanskje 1–2 kvelder i uken, som tilpasses tilgjengelige kommunikasjonstilbud til og fra nevnte problemområder. Dette øker kapasiteten på barnehuset i vesentlig grad for barna i dette området, reduserer tid til avhør, og det gir flere barn og pårørende mulighet til å utføre reisen og avhøret i løpet av samme dag.

Har forbedrings-/læringspunkter i underveisevalueringen blitt fulgt opp og gitt effekt?

- ▶ Underveisevalueringen har gitt Statens barnehus i Bodø tilbakemelding på at de var på rett vei i forhold til organisering og samhandling med følgepersoner og barneverntjeneste. Underveis var det få klare forbedringspunkter å påpeke, utover den åpenbare mangel på medisinsk undersøkelsestilbud i underavdelingen. Dette var ingen overraskelse for barnehuset og politidistriktet som gjennom hele evalueringsperioden har jobbet hardt for å få dette på plass. Flaskehalsen har ligget i dialogen med Helse Nord om finansiering og tilgang på ledige ressurser.
- ▶ Antagelig har evalueringsprosessen også i seg selv bidratt til litt ekstra oppmerksomhet på alle evalueringens målekriterier og –indikatorer, hos alle berørte.
- ▶ Midtveiskonferansen over to dager i Bodø i juni 2017 bidro til å tydeliggjøre og holde oppmerksomheten oppe på flere viktige premisser for forsøksprosjektet: Aktiviteten i underavdelingen skulle ikke gå på bekostning av øvrige regioner i distriktet og den løpende vurderingen av utviklingen i disse kan ha bidratt til å opprettholde oppmerksomheten på helheten i barnehusets virksomhet. Et eksempel var fokuset på Nord Hålogalands utfordringer, som på noen områder kan være vel så store som i Helgeland før piloten. Evalueringen kan ha bidratt til økt fleksibilitet i åpningstidene til hovedhuset for å kunne møte vanskelige reiseruter og rigide rutetabeller, slik at flere avhør kan håndteres i løpet av en dag også for barn og følgepersoner fra dette distriktet.

Utfordringer man bør være forberedt på:

- ▶ Ved fremtidige etableringer av underavdelinger er det viktig å få på plass avtaler om og med medisinske ressurser i god tid før underavdelingen åpner. Dette kan ta tid!
- ▶ Endringer i regelverket for reisetid kan gi flere reisedøgn og økte kostnader til overnatting.
- ▶ Barnefaglige opplever at det kan være vanskelig å finne følgepersoner til avhørene og mener det er viktig å tilby bedre avtaler med standardisert kompensasjon til disse. Deres innsats er svært viktig.
- ▶ Når ikke lenger avhørsrommet er den begrensende faktoren, oppstår nye begrensninger for videre produktivitetsøkning. I Nordland politidistrikt er det for øyeblikket kapasiteten til avhørere og avhørsledere. Kapasiteten til barnefaglige synes også nå å ha nådd grensen.

- ▶ Ledelsens og ansattes motivasjon er en viktig suksessfaktor. Barnehuset i Nordland poengterer betydningen av å opprettholde minst én dag i uken der alle er samlet i hovedhuset, for å pleie det felles arbeidsmiljøet og få unna interne arbeidsoppgaver.

2 Bakgrunn for forsøksprosjektet

2.1 Kort om Statens barnehus

Statens barnehus er et tilbud til barn og ungdom som kan ha vært utsatt for, eller vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, der det foreligger en politianmeldelse. Tilbudet gjelder også voksne med utviklingshemming. Tanken bak barnehusene er at alle offentlige instanser som blir involverte i etterforskningen av mulige overgrep, samorganiseres og utøver sine tjenester ved et sted. På den måten unngår man at barnet må gjenta sin historie for mange ulike personer og møte opp på forskjellige offentlige steder. Barnet/den særlig sårbare skal også få nødvendig barnefaglig/sosialfaglig ivaretagelse sammen med etterforskningen av saken. Tjenestene organiseres rundt barnet. Målet er å styrke barns rettssikkerhet og sørge for god ivaretagelse av barn og familier. Barnehuset skal sørge for god ivaretagelse og økt rettssikkerhet for målgruppene.

Som et ledd i etterforskningen, gjennomfører spesialutdannet politi avhør av fornærmede som er særskilt sårbare. Avhørene skjer på barnehuset. Statens barnehus gir også råd og veiledning til privatpersoner og offentlige instanser i saker som er uavklarte. Disse behandles anonymt. Barnehusene skal:

- ▶ Redusere belastning for barn og pårørende ved å tilrettelegge for en helhetlig ivaretagelse
- ▶ Sikre rask hjelp og behandling
- ▶ Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser
- ▶ Rask igangsettelse og gjennomføring av tilrettelagte avhør, videre hjelp og oppfølging
- ▶ Barnehuset kartlegger behovet for videre hjelp og oppfølging
- ▶ Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet

Økt saksmengde og lange ventetider i alle politidistriktene har blitt oppfattet som en trussel for rettsikkerheten for de berørte. Politidirektoratet ba derfor distriktene om tiltaksplaner fra og med 2016 for å få ned ventetiden.

2.2 Begrunnelse for forsøket

Statens barnehus Bodø åpnet i september 2013 og tilhører Nordland Politidistrikt. Personalet bestod høsten 2016 av 5 personer. Disse er sivilt ansatte med barnefaglig kompetanse. Statens barnehus Bodø tar imot barn fra hele Nordland fylke.

Statistikken for 2014 viser at det ved barnehuset i Bodø tok 54 dager i snitt for alle typer avhør fra anmeldelse til dommeravhør, mot landsgjennomsnittet på 50 dager. For avhør ved seksuelle overgrep tok det i snitt 56 dager i Bodø, mot 43 som landssnitt. Høsten 2015 kom det nye regler som ga politiet en frist på 1–3 uker fra anmeldelsen er mottatt til de skal ha gjennomført avhør av barna. Ifølge et intervju i mars 2016 med daglig leder ved Statens barnehus i Bodø, Siv Anita Bjørnsen, brytes denne fristen i to av tre saker.

Hittil har barn på Helgeland måttet reise til barnehuset i Bodø for avhør. Reisebelastningen for barn som sogner til barnehuset i Bodø kan være stor, med reisetider som kan komme godt over 3 timer. Uventede forsinkelser for lokale ferger og fly kan eksponere barnet for uønsket påvirkning fra miljøet rundt mulig overgriper

Med dette som bakgrunn søkte Salten politidistrikt om å få opprette et barnehus i Mosjøen. Justisministeren ga klarsignal til prøveprosjektet ("piloten") i mars 2016.

Kriterier for prøveprosjektet var:

- ▶ Det skal gis like godt tilbud for barna/de særlig sårbare voksne i Mosjøen som i Bodø
- ▶ Etableringen av en underavdeling må ikke svekke fagmiljøet i Bodø
- ▶ Forsøket skal bekostes av politidistriktet selv og bør derfor ha begrensede budsjettkonsekvenser

3 Om følgeevalueringen

3.1 Formål med evalueringen

Formålet med evalueringen er å få kunnskap om det er hensiktsmessig å etablere underavdelinger av Statens barnehus, etter nærmere gitte kriterier.

Hensynet til barna og deres rettssikkerhet er helt avgjørende. Sentrale beslutningskriterier er derfor om tilbudet ved underavdelingen minst tilsvarer det tilbudet som gis ved "hovedhuset" og om underavdelingen fører til økt kvalitet og effektivitet i politidistriktets totale oppgaveløsning.

Evalueringen skulle blant annet svare på fem hovedspørsmål:

- ▶ Hva er kvaliteten på tilbudet til barn som avhøres ved underavdelingen? Følgende skal særlig vurderes, bl.a. opp mot tilbudet ved «hovedhuset»:
 - a. tilrettelegging og samhandling i forberedelsen til avhøret
 - b. tilgang på og kvalitet på medisinske undersøkelser
 - c. kartlegging, oppfølging og behandling gjennom barnehuset og lokalt hjelpeapparat
- ▶ Hvilken betydning har underavdelingen for politidistriktets totale kvalitet og effektivitet i oppgaveløsningen?
- ▶ Hvilke konsekvenser får etablering av underavdelingen for driften av barnehuset i Bodø, herunder for barn som avhøres ved «hovedhuset» og de ansatte.
- ▶ Hvilke eventuelle gevinster er identifisert knyttet til bl.a. reiseavstand for barnet, og reisetid og kostnader for barnehuspersonell, etterforskere, avhørere og avhørsledere
- ▶ Hvilke eventuelle alternativer til en underavdeling vil kunne avhjelpe utfordringer knyttet til reisevei?

Det skulle gjennomføres en underveisevaluering etter 10 måneder og en sluttevaluering. Det forventes at sluttevalueringen bygger videre på innholdet i underveisevalueringen.

Underveisevalueringen skulle peke på mulige forbedrings-/læringspunkter. Sluttevalueringen skal vurdere om forbedrings-/læringspunkter i underveisevalueringen har blitt fulgt opp og har gitt effekt.

3.2 Metode og gjennomføring

3.2.1 Operasjonalisering av mål og indikatorer

Hovedmålene for pilotprosjektet er:

1. Tilbudet ved underavdelingen skal minst tilsvare det tilbudet som gis ved "hovedhuset"
2. Underavdelingen skal føre til økt kvalitet og effektivitet i politidistriktets totale oppgaveløsning.

I hvilken grad disse målene nås, skal belyses både underveis og ved avslutning av evalueringsperioden.

Politidirektoratet definerte i konkurransegrunnlaget fem hovedspørsmål som evalueringen minst skal svare på. De fem hovedspørsmålene er:

- i. Hva er kvaliteten på tilbudet til barn som avhøres ved underavdelingen? Følgende skal særlig vurderes, bl.a. opp mot tilbudet ved "hovedhuset":
 - a. tilrettelegging og samhandling i forberedelsen til avhøret
 - b. tilgang på og kvalitet på medisinske undersøkelser
 - c. kartlegging, oppfølging og behandling gjennom barnehuset og lokalt hjelpeapparat

- ii. Hvilken betydning har underavdelingen for politidistriktets totale kvalitet og effektivitet i oppgaveløsningen?
- iii. Hvilke konsekvenser får etablering av underavdelingen for driften av barnehuset i Bodø, herunder for barn som avhøres ved «hovedhuset» og de ansatte.
- iv. Hvilke eventuelle gevinster er identifisert knyttet til bl.a. reiseavstand for barnet, og reisetid og kostnader for barnehuspersonell, etterforskere, avhørere og avhørsledere
- v. Hvilke eventuelle alternativer til en underavdeling vil kunne avhjelpe utfordringer knyttet til reisevei?

Spørsmål i. bidrar til å presisere hovedmålsetting 1 over. Spørsmålene ii. og iv. bidrar til å presisere hovedmålsetting 2. Sammen med oppdragsgiver er begreper og mål operasjonalisert ytterligere gjennom spørreskjema, intervjuer og identifikasjon av relevant statistikk.

Virkinger på kvalitet er det begrepet som ut fra erfaring viser seg å være krevende å definere entydig. I dette oppdraget gir i tillegg omfanget av saker i noen tilfeller begrensninger for den statistiske validiteten i datagrunnlaget.

Politidirektoratet har ønsket at evalueringen spesielt vurderer tilrettelegging og samhandling i forberedelsen til avhøret, tilgang på og kvalitet på medisinske undersøkelser og kartlegging, oppfølging og behandling gjennom barnehuset og lokalt hjelpeapparat (ref. spørsmål i. og iii. over). Her vil det være hensiktsmessig å kartlegge aktørene og målgruppenes subjektive erfaringer (kvalitativ tilnærming), så vel som kvantitativ kartlegging av barnehusenes faktiske gjennomførte tiltak og ressurser brukt på de ulike oppgavene de skal gjennomføre i henhold til sitt mandat.

Hensynet til barnet og barnets opplevelse av reisen, forberedelsen og møtet med barnehuset, avhørere og barnefaglige støttepersoner er helt sentralt i evalueringen. Relevante indikatorer ble utarbeidet i samarbeid med professor Annika Melinder (UiO) og med innspill fra barnehuset og avhørere.

Viktige indikatorer for kvalitet og effektivitet knyttet til spørsmål ii. over, er antall dager fra anmeldelse til avhør og andel brudd på tidsfristen. Økt tid til avhør anses også å svekke rettsikkerheten til fornærmede og mistenkte.

Antall avhør og kostnader knyttet til barnehusets virksomhet, samt endringer i disse knyttet til piloten er viktige parametere både for effektivitet (ii.) og måling av gevinster (iv.). Politidistriktet og direktoratet har bidratt til å identifisere og kvantifisere slike indikatorer.

3.2.2 Evalueringsmetoder

Følgeevalueringen skulle belyse grad av måloppnåelse, og følge utviklingen i kommunene underveis og ved avslutning av forsøksordningen. Evalueringen har dermed elementer fra tre ulike retninger innenfor evalueringsarbeid (Sverdrup, 2002).¹ Den omfatter både *effektevaluering* (summativ, beslutningsorientert perspektiv), *prosessevaluering* (prosessorientert perspektiv), samt elementer fra den såkalte *målfrie* evalueringsformen: Der de andre tilnærmingene måler definerte mål på ulikt vis, vil den målfrie tilnærmingen være åpen for å se etter resultater som oppdragsgiver og forsker ikke på forhånd har kunnskap om (formativ evaluering).

Effektevalueringer legger betydelig vekt på kvantitative data, og krever strengt tatt etablering av en *baseline* (nullpunkt) for endringene som skal måles.

I denne følgeevalueringen oppfatter vi at effektevaluering er *hovedoppgavet*. Det vil si et evalueringsdesign som gir kunnskap med høyest mulig evidens om den kausale effekten av om

¹ Sverdrup, Sidsel (2002). *Evaluering: faser, design og gjennomføring*. Fagbokforlaget

tilbudet ved underavdelingen minst tilsvarer det tilbudet som gis ved "hovedhuset", og om underavdelingen fører til økt kvalitet og effektivitet i politidistriktets totale oppgaveløsning.

Prosessevaluering er ment å skulle synliggjøre hvordan og hvorfor endring skjer – for eksempel hvorfor det er en manglende sammenheng mellom mål og resultater. Denne formen er orientert mot innsikt, forståelse og læring. «Selve prosessen og iverksettingen av den er i søkelyset, og den prosessorienterte retningen kjennetegnes også ved at organiseringen av tiltak blir studert, analysert og vurdert» (Sverdrup 2002:32). Det er vanlig at slike tilnærminger også har som siktemål å påvirke gjennomføringen av det tiltaket/satsingen som evalueres, og forskerne kan foreslå forbedringstiltak underveis eller ved prosjektets slutt. Analysen kan fortelle om man kan forvente å ha suksess hvis det samme tiltaket, med eventuelle modifiseringer, gjentas.

I denne følgeevalueringen oppfatter vi at prosessevalueringsspektivet er *tilleggsoppdraget*.

Målfri evalueringstilnærming setter som nevnt søkelyset på utilsiktede eller uintenderte effekter. Dersom det oppstår uintenderte effekter av forsøket, hva kan gjøres for å begrense disse? Underveis i følgeevalueringen har vi hatt møter med Politidirektoratet og Statens barnehus i Bodø for jevnlig oppdatering og drøfting. Underveisrapporteringen i 2017 og møtene med deltagerne i prøveordningen har gitt partene en mulighet til å justere den videre innretningen av forsøksordningen. Intervjuer med involverte aktører har også gitt åpning for å identifisere uintenderte effekter.

3.2.3 Kilder og datainnsamlingen

Vi har benyttet oss av følgende metodiske verktøy (metodetriangulering) for å besvare problemstillingene:

- ▶ Dokumentgjennomgang
 - Bakgrunnsdokumentasjon, lovgivning, forskrifter, målsettinger, organisering, planer og instruksjoner knyttet til forsøket/piloten
 - Etablerte rapporteringer knyttet til barnehusets virksomhet og forsøket/piloten
 - Supplerende rapporteringer initiert av evalueringsprosjektet
- ▶ Intervjuer med:
 - Politidistriktets ledelse, økonomi og administrasjon
 - Representanter for etterforskere, avhørere og avhørsledere (politiansatte)
 - Ledere og ansatte ved Statens barnehus i Bodø med underavdeling Mosjøen
- ▶ Spørreundersøkelser
 - Barnefaglige ved Statens barnehus i Bodø (med underavdeling i Mosjøen)
 - Politiets avhørere ved barnehuset i Bodø og Mosjøen
 - Barnas følgepersoner
 - Representanter for barnevernet med erfaring fra barnehuset i Bodø og/eller Mosjøen
- ▶ Analyse av statistiske og økonomiske data
 - Relevante registerdata fra politiet om brudd og årsak til brudd på tidsfrister
 - Interne rapporteringer og anslag i politidistriktet knyttet til kostnader
- ▶ Dialogkonferanser
 - Avstemming og kvalitetssikring av funn med barnefaglige og avhørere
 - Synspunkter og tilbakemeldinger på konsulentens foreløpige vurderinger og anbefalinger

Hensynet til barnet og barnets opplevelse av reisen, forberedelsen og møtet med barnehuset, avhørere og barnefaglige støttepersoner er helt sentralt i evalueringen. Ethiske dilemma og metodiske begrensninger er knyttet til eksponering og direkte kontakt med barn og sårbare

personer utsatt for overgrep eller beskyldninger om slike. Vi har derfor valgt ikke å intervju disse direkte om deres opplevelser og erfaringer med barnehuset. Vi har i stedet innhentet informasjon om det enkelte barns opplevelse gjennom flere kilder rundt det enkelte barn: Barnehusets ansvarlige fagperson, avhører, barnets følgeperson (som gjerne er en lærer, barnevern, familievenn eller familiemedlem) og barnevernet i hjemkommunen.

Spørreundersøkelser rettet mot «svake grupper» har dessuten ofte svært lave svarprosent, noe forskerne erfarte også ved evalueringen i 2012. For de yngste og psykisk utviklingshemmede i målgruppen vil pårørende/verge være en riktigere representant for å vurdere brukertilfredshet.

Det har vært en metodisk utfordring å etablere en god referanseramme (baseline) for følgeevalueringen, som ble påbegynt flere måneder etter at pilotforsøket startet september 2016. Vi har forsøkt å rekonstruere situasjonsbildet fra året før piloten startet, ved hjelp av nøkkelpersoner i og utenfor barnehuset. Utfordringene er forsøkt løst ved bruk av flere datakilder. Vi sammenlikner også utviklingen i Mosjøen med utviklingen i Bodø – som en annen referanseramme. Her skiller vi i noen tilfelle mellom barn fra områder nær Bodø og områder som fremdeles har en lang eller komplisert reisevei inn til Bodø, slik deler av områdene som i dag kan reise til Mosjøen tidligere hadde det.

Gjennomføring av spørreundersøkelsene

Spørreskjemaer relevante for blant annet barnets opplevelse av møtet med barnehus og avhøret før og under pilotforsøket utarbeidet av Agenda Kaupang i samarbeid med professor Annika Melinder (UiO) og med innspill fra barnehuset og politiets avhørere. Inntrykk fra flere kilder styrker validiteten: avhørere, barnefaglige og følgepersoner.

Vi har mottatt svar på spørreskjemaer som omfatter:

- ▶ 297 avhørssituasjoner før og under piloten rapportert av de barnefaglige, hvorav 70 avhør i første halvår 2018
- ▶ 130 avhørssituasjoner før og under piloten rapportert av 5 av politiets avhørere, hvorav 67 avhør første halvår 2018
- ▶ 363 avhørssituasjoner før og under piloten rapportert av følgepersoner, hvorav 97 avhør første halvår 2018
- ▶ Barnevernets inntrykk av barnas og eget møte ved barnehuset i tre perioder (hhv. før piloten i 2016, første halvår 2017 og første halvår 2018) for 3 utvalgte områder:
 - Barnevern som sokner til avdelingen i Mosjøen: Vefsn, Rana og Ytre Helgeland
 - Barnevern med lang/vanskelig reisevei til Bodø: Vesterålen, Vågan og Narvik
 - Barnevern med enklere reisevei til barnehuset i Bodø: Bodø, Fauske og Saltdal

Når det gjelder situasjonen før prøveordningen ble implementert i 2016, ba vi respondenter i gruppene over om å besvare spørsmål om dette tidlig i 2017. Vi fikk svar dels basert på gamle journaler, dels etter hukommelsen. Usikkerheten knyttet til dette kompenseres til en viss grad av at svarene fra de ulike målgruppene sees i sammenheng.

Alle respondenter er sikret anonymitet, så vel i forhold til Agenda Kaupang som til politiet og barnehuset.

4 Observasjoner

Dette avsnittet gjengir hovedfunn fra følgeevalueringen.

Utdypende datagrunnlag og kommentarer fra intervjuede og spørreskjemaene er gitt i vedlagte PP-rapport: *Følgeevaluering av Statens barnehus i Bodø, Datagrunnlag 2016 – sommeren 2018.*

4.1 Kapasitet og tid til avhør²

4.1.1 Færre dager til avhør i Helgeland etter pilot, tross høyere volum

Tid til førstegangsavhør for Helgelandssaker var 27,8 dager i snitt de første 9 månedene i 2016 – frem til underavdelingen i Mosjøen ble etablert. De neste 8 månedene frem til og med mai 2017 sank tiden til førstegangsavhør til 19,9 dager i snitt, samtidig som antall avhør steg fra 9,1 til 16,4 avhør i snitt pr. måned.

Perioden var preget av stor entusiasme både blant de barnefaglige og avhørerne.

Det siste året med ny ordning (juni 2017–juni 2018) var antall dager før førstegangsavhør 20,75 dager i snitt, fremdeles godt under tidsbruken før piloten for Helgeland, og produktiviteten fremdeles høyere enn den var med 11,33 avhør i snitt pr. måned.

En viktig grunn til den økte produktiviteten er færre timer medgått til reise for en av avhørerne som bor i Mosjøen, samt bedre utnyttelse av arbeidsdagen i avdelingen som ligger nærmere barnas hjemkommuner.

4.1.2 Andel tidsbrudd har samlet sunket i Nordland politidistrikt

Samlet sett fikk Nordland politidistrikt en liten forbedring med hensyn til tidsbrudd første halvår 2017 og ytterligere forbedring i 2018 etter innføringen av underavdelingen. Det er først og fremst saker som sokner til barnehuset i Bodø som synes å bli håndtert raskere

- ▶ Andel brudd på tidsfristen i tidligere Salten distrikt er redusert fra 73 % før piloten til 43 % siste år (01.05.17–30.04.18)
- ▶ Andel brudd i Midtre Hålogaland er redusert fra 63 % før underavdelingen ble etablert til 60 % etter
- ▶ Men saker fra distriktet som sokner til den nye avdelingen i Mosjøen har likevel flere tidsbrudd enn tidligere og andel brudd var 58 % siste år (01.05.17–30.04.18)³

Forklaringen på den samlede reduksjon i antall dager til avhør og tidsbrudd i politidistriktet synes å være at underavdelingen i Mosjøen har gitt barnehuset i Nordland et ekstra avhørsrom, som var en tidligere knapphetsfaktor. I tillegg har Bodø fått enda et avhørsrom i 2018.

² Kilde: POD statistikk fra distriktet

³ Merk avvik i tidsperioden i forhold til avsnitt 4.1.1. Vi noterer at statistikken viser en reduksjon i snitt for dager til avhør i Helgeland, samtidig som andel brudd på tidsfristen i dette distriktet øker, en tilsynelatende inkonsistens. En mulig forklaring kan være at man nå får unna flere enklere saker raskt, mens de vanskeligste blir liggende lenger.

4.1.3 Kapasiteten i barnehuset var årsak til forsinkelser, piloten endret dette

Hovedårsaker til forsinkelse i Nordland politidistrikt før underavdelingen ble etablert i Mosjøen var kapasitets- eller ressursmangel.

I perioden 01.01.2016 til 01.11.2016 var kildene til forsinkelse:

Forsinkelse hos	Helgeland	Midtre-Hålogaland	Salten
Barnehus	13	21	19
Avhørsleder		6	4
Avhører	1	6	6
Etterforsker	1	15	
Formæret/vitne	2	12	7
Familie til fornærmede		1	
Koordinering			1
Annet	5	4	4
Ikke oppgitt	7	10	18
	29	75	59

- ▶ Salten: Forsinkelser hos barnehus og fornærmet/vitne
- ▶ Midtre Hålogaland: Intern koordinering. Forsinkelser hos barnehus, etterforsker og fornærmet/vitne og annet / ikke oppgitt.
- ▶ Helgeland: hos barnehus og annet / ikke oppgitt.

Første halvår 2017 (01.01.2017–01.05.2017) skyldes forsinkelsene fortsatt kapasitet- og ressursmangel, men i mindre grad barnehuset, i økende grad hos avhørsleder og etterforsker:

Forsinkelse hos	Helgeland	Midtre-Hålogaland	Salten
Barnehus	5	5	5
Avhørsleder	8	5	7
Avhører	1	3	1
Etterforsker	9	5	8
Fornærmet/vitne	3		3
Familie til fornærmede			
Koordinering			
Annet	1	12	1
Ikke oppgitt	2	2	2
	29	32	27

Tidsbrudd er en utfordring også de neste 12 månedene (01.05.2017–30.04.2018), men nå er avhørsleder og etterforsker flaskehalsen:

	Helgeland	Midte Hålogaland	Salten
Frist overholdt 1.5.2017 - 30.4.2018	48	49	71
Frist ikke overholdt 1.5.2017- 30.4. 201	66	72	53
Sum	114	121	124
Hovedårsak til forsinkelse	Helgeland	Midtre Hålogaland	Salten
Kapasitets- eller ressursmangel	41	41	29
Koordinering med annet organ			
Intern koordinering		1	
Etterforskningskritt	2	5	7
Av hensyn til barnets beste	9	5	
Manglende informasjon		1	1
Ferie	3	2	10
Annet	11	17	6
Ikke oppgitt			
Sum	66	72	53

Hvor oppstår forsinkelsene?

Forsinkelse hos	Helgeland	Midtre Hålogaland	Salten
Barnehus	3	4	8
Avhørsleder	29	4	15
Avhører	1	5	3
Etterforsker	7	29	11
Fornærmet/vitne	10	4	8
Familie til fornærmede	3	3	2
Koordinering	1	1	
Påtaleansvarlig		1	
Annet	9	21	6
Ikke oppgitt			
Sum	63	72	53

Avhørsleders kapasitet til avhør av Helgelandbarna synes å være viktigste årsak til at andel tidsbrudd har økt i denne delen av Nordland politidistrikt.

4.2 Forberedelser til avhør⁴

I det følgende presenterer vi resultater fra spørreundersøkelsen. Det enkelte spørsmål står i kursiv. Svarene på spørsmålene presenteres som kulepunkter under hvert spørsmål

De fleste spørsmålene var formulert som påstander som respondentene ble bedt om å ta stiling til på en skala fra 1 («I svært liten grad») til 5 («I svært stor grad»). I vedlagte datagrunnlag gjengis spørsmål, antall respondenter, spredningen av resultater og gjennomsnittlig score for hvert spørsmål. I dette og følgende avsnitt gjengis kun gjennomsnittet.

4.2.1 De barnefagliges forberedelser

De barnefaglige fikk ifølge respondentene i 2016 "i stor grad" tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon til å kunne starte arbeidet med barna, enten barna kom fra dagens Bodø- eller Mosjøen-distrikter.

Det ble noe mindre tid til samråd før avhørene den første tiden etter underavdelingen ble etablert tyder svarene fra de barnefaglige på, særlig for noen av avhørene i Mosjøen. Gjennomsnittlig scoret de barnefaglige spørsmålet *I hvilken grad opplevde du at dere i samrådstemmet fikk tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon og fungering til at du kunne starte opp med planen for din rolle i forbindelse med avhøret og etterarbeidet?* 4,1 ("I stor grad") når det gjaldt Helgelandsakene i 2016 før etableringen av underavdelingen i Mosjøen, men bare 3,3 ("Verken i stor eller liten grad") det første halvåret i 2017.

I 2018 scores disse sakene best. Første halvår 2018 scorer de barnefaglige spørsmålet til 4,2 i snitt for Mosjøen-sakene. I Bodø har de barnefaglige gitt samme spørsmål stabile 4,0 ("I stor grad) – 3,8 ("I stor grad) – 3,8 ("I stor grad) i perioden.

4.2.2 Politiets forberedelser

De barnefaglige mener politiet fikk tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon til å kunne gjennomføre et tilpasset avhør før piloten i 2016, både av barn som soknet til Bodø og Mosjøen. Vår politikilde mener at avhørene før piloten i 2016 ble planlagt gjennomført på en svært betryggende måte:

- ▶ Politiavhører opplevde "i svært stor grad" å ha hatt nok tid til å samrå seg med barnefaglig personell, barnevern, følgepersoner og eventuelle andre om fremgangsmåten
- ▶ Politiavhører opplevde "i svært stor grad" at hvordan barnet best skulle bli ivaretatt ble godt planlagt
- ▶ Etterforskningsmessige hensyn ble "i svært stor grad" tatt hensyn til
- ▶ Deltagerne i samrådsmøtet⁵ fikk "i svært stor grad" tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon og fungering til at politi kunne gjennomføre et tilpasset avhør

Avhørene ble betryggende planlagt også etter at piloten var innført i 2017 og 2018, ifølge politiet. Det var tid nok til å samråde seg, til å planlegge for barnets beste og for å ivareta etterforskningsmessige hensyn

- ▶ *I hvilken grad opplevde du å ha nok tid til å samråde deg med barnefaglig personell, barnevern, følgepersoner og eventuelle andre om fremgangsmåten?*

⁴ Kilde: Spørreskjema og intervjuer. Skalaspørsmål der 1 er "svært liten grad" og 5 er "I svært stor grad", referer vedlagte datagrunnlag.

⁵ I spørreskjemaet som ble utviklet i samråd med politidistriktet, ble begrepet «samrådstemmet» benyttet. Det er i ettertid påpekt at begrepet «samrådstemmet» ikke er et allment brukt begrep, men begrepet antas forstått riktig av dem som har besvart spørsmålet.

- Bodø-avhør: Snittverdi var 4,6 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,8 ("I svært stor grad") i 2018
- Mosjøen-avhør: Snittverdi økte fra 3,6 ("I stor grad") i 2017 til 4,4 ("I stor grad") i 2018
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at hvordan barnet best skulle bli ivaretatt ble godt planlagt?*
 - Bodø-avhør: Snittverdi 4,5 ("I stor - svært stor grad") i 2017 og 4,7 ("I svært stor grad") i 2018
 - Mosjøen-avhør: Snittverdi 4,5 ("I stor – svært stor grad") både i 2017 og 2018
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at etterforskningsmessige hensyn ble tatt hensyn til?*
 - Bodø-avhør: Snittverdi 4,9 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,4 ("I stor grad") i 2018
 - Mosjøen-avhør: Snittverdi 4,3 ("I ganske stor grad") i 2017 og 4,2 ("I stor grad") i 2018
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at samrådsteamet⁶ fikk tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon og fungering til at du som politi kunne gjennomføre et tilpasset avhør?*
 - Bodø-avhør: Snittverdi 4,5 ("I stor - svært stor grad") i 2017 og 4,7 ("I svært stor grad") i 2018
 - Mosjøen-avhør: Snittverdi 4,5 ("I stor - svært stor grad") i 2017 og 4,6 ("I svært stor grad") i 2018

4.3 Avhørsdagen⁷

4.3.1 Møtetidspunkt, henting og reise

Følgepersoner og barnevern vurderte møtetidspunkt, henting og reise fra Helgeland til avhør i 2016 mindre godt tilpasset barna enn det var fra distrikter nær Bodø. Men for barn fra Vesterålen, Vågan og Narvik var situasjonen minst like utfordrende ifølge barnevernet her.

Våren 2018 vurderes Mosjøen bedre enn Bodø mht. møtedag og møtetidspunkt:

- ▶ *I hvilken grad opplevde du at møtedag og møtetidspunkt var tilpasset barnets behov?*
 - Følgepersoner Mosjøen: Snittverdi 3,7 ("I ganske stor grad") i 2017 og 4,2 ("I ganske stor grad") i 2018
 - Barnevern Helgeland (Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland): 3,8 ("I ganske stor grad") i 2017 og 2018
 - Følgepersoner Bodø: Snittverdi 3,8 ("I ganske stor grad") både i 2017 og i 2018
 - Barnevern Bodø, Fauske, Saltdal: 3,0 ("Verken i stor eller liten grad") i 2017 og 2,5 ("Verken i stor eller liten grad") i 2018
 - Barnevern Vesterålen, Vågan eller Narvik: 2,0 ("I liten grad") i 2017 og 2,9 ("Verken i stor eller liten grad") i 2018

Følgepersoner oppfatter i 2018 Bodø og Mosjøen likt med hensyn til henting og reise for barna. Barnevernet i Vesterålen, Vågan eller Narvik er fortsatt minst tilfreds med dette.

- ▶ *I hvilken grad ble henting og reise gjennomført på en måte som ivaretok hensynet til barnet?*
 - Følgepersoner Mosjøen: Snittverdi 4,5 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,4 ("I ganske stor grad") i 2018
 - Barnevern Helgeland (Vefsn, Rana, Ytre Helgeland): 3,8 ("I ganske stor grad") i 2017 og 4,2 ("I ganske stor grad") i 2018

⁶ Dvs. deltagerne i samrådsmøtet, jf. tidligere merknad.

⁷ Kilde: Spørreskjema og intervjuer. Skalaspørsmål der 1 er "I svært liten grad" og 5 er "I svært stor grad", referer vedlagte datagrunnlag.

- Følgepersoner Bodø: Snittverdi 4,5 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,4 ("I ganske stor grad") i 2018
- Barnevern Bodø, Fauske eller Saltdal: 4,8 ("I svært stor grad") i 2017 og 5,0 ("I svært stor grad") i 2018
- Barnevern Vesterålen, Vågan, Narvik: 2,8 ("Verken i stor eller liten grad") i 2017 og 2,6 ("Verken i stor eller liten grad") i 2018

4.3.2 Barnas form, uro og opplevelse av avhørsdagen

Barna oppfattes stort sett å være i god form på avhørsdagen, både før og etter etableringen av underavdelingen og uavhengig av hjemkommune. Avhørere, følgepersoner og barneverntjenestene gir gjennomgående også barnehuset og selve avhøret svært god attest gjennom evalueringssperioden, både i Bodø og Mosjøen:

► *I hvilken grad viste barnet tegn til uro i forkant av avhøret?*

- Mosjøen: Helgelandbarna viste lite uro alle år⁸. Også første halvår 2018 viste barna i liten grad uro før avhøret ifølge respondentene:
 - Følgepersoner Mosjøen: Snittverdi 1,8 ("I liten grad")
 - Avhørere: 1,4 ("I liten grad")
 - Barnefaglige: 2,4 ("I liten grad")
- Bodø: Marginalt roligere barn i Bodø i år⁷. Første halvår 2018:
 - Følgepersoner Bodø: Snittverdi 1,9 ("I liten grad")
 - Avhørere: 1,7 ("Hverken i stor eller liten grad")
 - Barnefaglige: 2,1 ("I liten grad")

► *Hvordan var "dagsformen" til barnet?*

- Mosjøen: Barnefaglige ser litt fremgang fra 2016 – men følgepersonene mener hele tiden at formen er god⁷. Første halvår 2018 virket barna i god form og opplagt, ifølge alle tre respondentgrupper:
 - Følgepersoner Mosjøen: Snittverdi 1,1 ("Barnet virket å være i god form og opplagt")
 - Avhørere: 1,3 ("Barnet virket å være i god form og opplagt")
 - Barnefaglige: 1,3 ("Barnet virket å være i god form og opplagt")
- Bodø: Kun marginale endringer fra 2017 og 2016⁷ til 2018, da vurderingen var:
 - Følgepersoner Bodø: Snittverdi 1,3 ("Barnet virket å være i god form og opplagt")
 - Avhørere: 1,0 ("Barnet virket å være i god form og opplagt")
 - Barnefaglige: 1,4 ("Barnet var litt medtatt, men kom seg underveis")

Svært god attest til barnehuset og personalet både i Bodø og Mosjøen:

► *I hvilken grad virket barnet tilpass i situasjonen på barnehuset?*

- Mosjøen: Avhørere: 4,4 ("I stor grad") første halvår 2017 og 4,5 ("I svært stor grad") første halvår 2018
- Bodø: Avhørere: Snittverdi: 3,9 ("I stor grad") før piloten i 2016 og første halvår 2017 og 4,6, ("I svært stor grad") første halvår 2018

⁸ ifølge vedlagte datagrunnlag

- ▶ *I hvilken grad opplever du at barnehusets personale bidro til en trygg og god ramme rundt avhøret av barnet?*
 - Mosjøen:
 - Følgepersoner til Mosjøen: Snittverdi 4,8 ("I svært stor grad") i 2016 før piloten, 4,7 ("I svært stor grad") både første halvår i 2017 og 2018
 - Barneverntjenester Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland: 4,7 ("I svært stor grad") både i 2016 og første halvår 2017, 4,8 ("I svært stor grad") første halvår 2018
 - Bodø:
 - Følgepersoner til Bodø: Snittverdi: 4,5 ("I stor grad / I svært stor grad") før piloten i 2016, og 4,7 ("I svært stor grad") både første halvår 2017 og 2018
 - Barneverntjenester i nærheten av Bodø (Bodø, Fauske eller Saltdal): 5,0 ("I svært stor grad") både før piloten i 2016, første halvår 2017 og 2018
 - Barneverntjenester som må reise med fly til Bodø (Vesterålen, Vågan eller Narvik): 4,0 ("I stor grad") både før piloten i 2016 og i 2017, og 4,2 ("I stor grad") i 2018

- ▶ *I hvilken grad opplever du at barnehusets lokaler og innretning bidro til en trygg og god ramme rundt avhøret?*
 - Mosjøen:
 - Følgepersoner til Mosjøen: Snittverdi 4,8 ("I svært stor grad") i 2016 før piloten, 4,7 ("I svært stor grad") første halvår 2017 og 4,8 ("I svært stor grad") første halvår 2018
 - Barneverntjenester Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland: 4,4 ("I stor grad") i 2016, 4,7 ("I svært stor grad") første halvår 2017 og 4,8 ("I svært stor grad") første halvår 2018
 - Bodø:
 - Følgepersoner til Bodø: Snittverdi: 4,4 ("I stor grad") i 2016 før piloten, 4,8 ("I svært stor grad") første halvår 2017 og 4,5 ("I svært stor grad") første halvår 2018
 - Barneverntjenester i nærheten av Bodø (Bodø, Fauske eller Saltdal): 4,6 ("I svært stor grad") i 2016 før piloten, 4,5 ("I svært stor grad") i 2017 og 5,0 ("I svært stor grad") i 2018
 - Barneverntjenester som må reise med fly til Bodø (Vesterålen, Vågan eller Narvik): 4,5 ("I svært stor grad") både i 2016 og i 2017 og 4,3 ("I stor grad") i 2018

4.3.3 Møtet med politiet og avhørssituasjonen

Møtet med politiet for barn og følgepersoner opplevdes positivt før piloten (2016). Møtet med politiet opplevdes like positivt eller bedre i Bodø og Mosjøen i 2018:

- ▶ *I hvilken grad opplever du at politiets avhører bidro til en trygg og god ramme rundt avhøret av barnet?*
 - Mosjøen: Omtrent som før forsøket begynte:
 - Følgepersoner inn til Mosjøen: Snittverdi: 4,8 ("I svært stor grad") før piloten i 2016, 4,5 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,6 ("I svært stor grad") i 2018
 - Barnevern i Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland: 4,8 ("I svært stor grad") i 2016 og 2017 og 4,7 ("I svært stor grad") i 2018
 - Bodø: Vel så godt som før forsøket:
 - Følgepersoner inn til Bodø: Snittverdi: 3,9 ("I stor grad") før piloten i 2016, 4,5 ("I svært stor grad") både i 2017 og i 2018
 - Barnevern i Bodø, Fauske eller Saltdal: 4,8 ("I svært stor grad") i 2016 og 2017 og 5,0 ("I svært stor grad") i 2018
 - Barnevern i Vesterålen, Vågan eller Narvik: 4,0 ("I stor grad") både i 2016, 2017 og i 2018

- ▶ *I hvilken grad virket barnet tilpass i situasjonen med avhører?*
 - Mosjøen: Nå om lag som før forsøket
 - Barnefaglige i Mosjøen: Før piloten i 2016 var snittverdien 4,1 («I stor grad»). I 2017 var snittverdien 3,6 («I stor grad») og i 2018 3,8 («I stor grad»)
 - Bodø: Minst like tilpass som før forsøket
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi: 4,1 ("I stor grad") i 2016, og 4,0 ("I stor grad") i 2017 og 2018

4.3.4 Kvaliteten på avhørene

Kvaliteten på avhørene vurderes god før piloten og minst like god våren 2017 og 2018:

- ▶ *I hvilken grad formidlet barnet seg godt om saken som ble etterforsket?*
 - Mosjøen:
 - Avhørere: Snittverdi 4,1 ("I stor grad") både i 2017 og i 2018⁹
 - Barnefaglige i Mosjøen: Snittverdi 3,5 ("Verken i stor eller liten grad") før piloten i 2016, 3,4 ("Verken i stor eller liten grad") i 2017 og 3,7 ("I stor grad") i 2018
 - Bodø:
 - Avhørere: Snittverdi 4,0 ("I stor grad") før piloten i 2016, 4,2 ("I stor grad") både i 2017 og i 2018
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi 3,5 ("I stor grad") i 2016, 3,7 ("I stor grad") i 2017 og 3,4 ("Verken i stor eller liten grad") i 2018
- ▶ *I hvilken grad vurderer du kvaliteten på avhøret som god?*
 - Mosjøen:
 - Barnefaglige i Mosjøen: Snittverdi 4,0 ("I stor grad") i 2016, 3,9 ("I stor grad") i 2017 og 4,2 ("I stor grad") i 2018
 - Bodø:
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi 4,4 ("I stor grad") i 2016, 4,1 ("I stor grad") i 2017 og 4,2 ("I stor grad") i 2018
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at rammen rundt avhøret bidro til at det kunne gjennomføres med god kvalitet?*
 - Mosjøen:
 - Avhørere: Snittverdi 5,0 ("I svært stor grad") i 2017 og 4,7 ("I svært stor grad") i 2018¹⁰
 - Bodø:
 - Avhørere: Snittverdi 4,9 ("I svært stor grad") i 2016, og 4,7 ("I svært stor grad") både i 2017 og i 2018

4.3.5 Medisinsk undersøkelse

Avdelingen i Mosjøen har gode lokaler som også er innredet med medisinsk undersøkelsesrom for samtidig medisinsk undersøkelse – som i barnehusets lokaler i Bodø. Mer omfattende undersøkelser skal skje på sykehuset.

Mer enn halvannet år etter oppstart av piloten, har barnehuset ikke lyktes med å bemanne avdelingen i Mosjøen med en lege. Det ble inngått avtale fra begynnelsen av 2018 med to leger

⁹ Ingen data fra avhørere om Helgelandsbarna i 2016

¹⁰ Ingen data fra avhørere om Helgelandsbarna i 2016

som skulle støtte avhørene i Mosjøen, disse gikk imidlertid umiddelbart ut i svangerskaps-
permisjon. Barn fra Helgeland med behov for undersøkelser sendes derfor fortsatt til Bodø, men
enkelte undersøkes på Helgelandsykehuset.

Antallet svar (15) fra følgepersoner om deres erfaringer før piloten i 2016 er for lite til å kunne
trekke signifikante slutninger om reiseavstanden den gangen kan ha redusert muligheten eller
viljen til å gjennomføre en medisinsk undersøkelse for barna som skulle tilbake til Helgeland.
Vi noterte likevel at 3 (27 %) av de 11 som i dag sokner til Bodø gjennomgikk medisinsk under-
søkelse, men ingen av de 4 barna fra Helgeland.

Vi har 63 svar fra følgepersoner med barn som besøkte barnehuset i Bodø våren 2018 og 25 som
besøkte avdelingen i Mosjøen. 29% av barna som soknet til Bodø gjennomgikk medisinsk under-
søkelse. Kun 1 av barna fra Helgeland oppgis av en følgeperson å ha gjennomgått medisinsk
undersøkelse våren 2018.

Spørsmålet er derfor om barrieren for å få medisinske undersøkelser fremdeles er høyere for barn
på Helgeland. Undersøkelsen viser at det er svært viktig å få bemannet Mosjøen med leger.

4.4 Oppfølging og samarbeid¹¹

4.4.1 Kartlegging og tilbud om oppfølging

Før piloten (2016) hadde barna like stort behov for oppfølging uansett hvor de kom fra, ifølge
barnefaglige, men færre Helgelandbarn synes å ha fått tilbudet. Første halvår 2017 og 2018
trengte og benyttet færre barn fra Helgeland oppfølging, og færre fikk tilbud, ifølge de barnefaglige.

Merk at gitte svar på spørsmålene til de barnefaglige og følgepersonene om tilbudt og gitt
oppfølging av barna har få svar, fordi svarskjemaene ble avgitt avhørsdagen i barnehuset, hvor
oppfølgingen ikke nødvendigvis enda var definert og avtalt, ifølge de barnefaglige. Datagrunnlaget
er derfor tynt særlig for spørsmålet om benyttet oppfølging, og svarene kan være mangelfulle.

► Hadde barnet behov for oppfølging?¹²

- Mosjøen: "Ja", svarer 56 % av de barnefaglige i 2016, 43% i 2017 og 36 % i 2018
- Bodø: "Ja", svarer 57 % av de barnefaglige i 2016, 55% i 2017 og 43 % i 2018

► Tilbød barnehuset hjelp til oppfølging av barnet etter avhøret?¹³

- Mosjøen:
 - Følgepersoner: Lav svarprosent, og halvparten av disse svarer "Vet ikke" for 2016¹⁴.
91 % svarer "Ja" i 2017 og 84 % svarer "Ja" i 2018
 - Barneverntjenestene i Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland: 33 % svarer "Ja" for 2016
og i 2017. I 2018 svarer 50 % "Ja" og 50 % svarer "Av og til"
- Bodø:
 - Følgepersoner: 55 % svarer "Ja" for 2016, 73% svarer "Ja" i 2017 og 80 % svarer
"Ja" i 2018
 - Barneverntjenester i nærheten av Bodø (Bodø, Fauske eller Saltdal: 60 % svarer Ja
om 2016. 75% svarer Ja i 2017. I 2018 svarer ingen Ja, men 50 % Av og til

¹¹ Kilde: Spørreskjema og intervjuer. Skalaspørsmål der 1 er "I svært liten grad" og 5 er "I svært stor grad",
referer vedlagte datagrunnlag.

¹² Våren 2018 er datagrunnlaget de barnefagliges inntrykk av 70 avhør (42 i Bodø og 25 i Mosjøen).

¹³ Våren 2018 er datagrunnlaget her 65 svar fra følgepersoner (46 i Bodø og 19 i Mosjøen) og svar fra
barnevernet i 9 kommuner basert på barnevernets samlede inntrykk i angitt periode.

¹⁴ Svarene for 2016 er rekonstruert etter hukommelsen og kun 4 respondenter fra Helgeland svarte på
spørsmålet om situasjonen før piloten i 2016. 11 svarte i 2017 og 19 i 2018, ref. vedlagt datagrunnlag.

- Barneverntjenester som må reise med fly til Bodø (Vesterålen, Vågan eller Narvik: 50 % svarer Ja for 2016 og 40 % svarer Ja i 2017. I 2018 svarer 27 % Ja og 14 % Av og til

► *Ble tilbudet om oppfølging fra barnehusets side benyttet?*¹⁵

- Mosjøen: 93 % av de barnefaglige svarer "Ja" om 2016. 83 % svarte Ja både i 2017 og i 2018
- Bodø: 80 % av de barnefaglige svarer "Ja" om 2016. I 2017 svarer 89 % "Ja", og 93 % svarer "Ja" i 2018

► *Hvilken oppfølging trengte barnet fra barnehusets side?*¹⁶

Før piloten i 2016:

<i>Hvilken oppfølging trengte barnet fra barnehusets side?</i>	Samlet	Bodø	Mosjøen
Videre kartlegging/utredning av barnets fungering	25%	20%	31%
Veiledning til fagpersoner i kommunen	24%	67%	39%
Veiledning til foreldre	46%	33%	62%
Hjelp til å bearbeide overgrep (støttesamtaler, terapi)	14%	13%	15%
Annet:	0%	0%	0%
N	28	15	13

Første halvår 2017:

<i>Hvilken oppfølging trengte barnet fra barnehusets side?</i>	Samlet	Bodø	Mosjøen
Videre kartlegging/utredning av barnets fungering	25%	24%	29%
Veiledning til fagpersoner i kommunen	42%	43%	43%
Veiledning til foreldre	25%	24%	29%
Hjelp til å bearbeide overgrep (støttesamtaler, terapi)	12%	12%	14%
Annet (henvisning/oppdatering til barneverntjenesten, BUP, mv)	32%	31%	29%
N	57	42	14

Første halvår 2018:

<i>Hvilken oppfølging trengte barnet fra barnehusets side?</i>	Samlet	Bodø	Mosjøen
Videre kartlegging/utredning av barnets fungering	32%	44%	11%
Veiledning til fagpersoner i kommunen	54%	61%	44%
Veiledning til foreldre	29%	33%	22%
Hjelp til å bearbeide overgrep (støttesamtaler, terapi)	21%	28%	11%
Annet (henvisning/oppdatering til barneverntjenesten, BUP, mv)	25%	11%	44%
N	28	18	9

Det kan se ut som at den videre kartleggingen og oppfølging av Helgelandsbarna i løpet av forsøksperioden i større grad har blitt overlatt til lokale barneverntjenester, BUP, mv. I Bodø ser det ut til at utviklingen har gått motsatt vei. Grunnlagsmaterialet er begrenset, men antyder, som svarene over, svakere oppfølging av barna fra barnehuset i Mosjøen enn i Bodø.

4.4.2 Videre oppfølging og samarbeid med lokale ressurser

Ved oppstarten av forsøket mente de barnefaglige at de burde bruke mer tid på oppfølging av barna og til veiledning av ressurspersoner i barnas omgivelser. Det siste året sier barnehuset at de

¹⁵ Våren 2018 er datagrunnlaget her de barnefagliges inntrykk av kun 20 avhør (14 i Bodø og 6 i Mosjøen).

¹⁶ Kilder for tabellene er hentet fra de barnefaglige.

bevisst har søkt å begrense oppfølgingsarbeidet til inntil 5 timer, og raskest mulig overfører oppfølgingen til ressurser i kommunene.

De barnefaglige påpeker i samtaler at spørreskjemaene ble besvart selve avhørsdagen og at spørsmålene om oppfølging da kunne være vanskelig å svare på. Disse spørsmålene ble derfor ofte stående ubesvarte eller svarene kan være mangelfulle når det gjelder den videre oppfølgingen. Avgitte svar antyder likevel at de barnefaglige, særlig i Mosjøen, nå i større grad opplever å ha nok tid til oppfølgingsarbeid, hvilket bekreftes i intervjuene.

Følgepersoner svarer at barnehuset i stor grad bidrar til å etablere kontakt med annet hjelpeapparat.

Barnefaglige, følgepersoner og barneverntjenestene opplever at samarbeidet fungerer i stor grad godt og like godt i Bodø og Mosjøen.

- ▶ *Hvor lang tid brukte du på oppfølgingsarbeidet?*
 - Barnefaglige i Mosjøen: Kun 4 avgitte svar på spørsmålet våren 2017 og 5 avgitte svar i 2018: Disse oppga alle 1–5 timer.
 - Barnefaglige i Bodø: 22 avgitte svar våren 2017, her oppga 95 % 1–5 timer, 5 % 6–10 timer. I 2018 oppga alle de 9 avgitte svarene på dette spørsmålet 1–5 timer
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at du hadde nok tid til oppfølgingsarbeidet?*
 - Barnefaglige i Mosjøen: Snittverdi våren 2017: 3,2 ("Verken i stor eller i liten grad") og våren 2018: 3,8 ("I stor grad")
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi våren 2017: 3,6 ("I stor grad") og våren 2018: 3,6 ("I stor grad")
- ▶ *I hvilken grad bidro barnehuset til å etablere kontakt med annet hjelpeapparat?*
 - Følgepersoner til Mosjøen: Snittverdi våren 2017 og våren 2018: 4,0 ("I stor grad")
 - Følgepersoner til Bodø: Snittverdi våren 2017: 3,7 ("I stor grad") og våren 2018: 3,6 ("I stor grad")
- ▶ *I hvilken grad opplevde du samarbeidet med de lokale aktørene som tilfredsstillende?*
 - Barnefaglige i Mosjøen: Snittverdi våren 2017: 4,1 ("I stor grad") og våren 2018: 4,0 ("I stor grad")
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi våren 2017: 3,9 ("I stor grad") og våren 2018: 4,5 ("I svært stor grad")
- ▶ *I hvilken grad opplevde du at rollene i samarbeidsrelasjonen var tydelig definert? (Eksempelvis hvem som hadde ansvar for hva)*
 - Barnefaglige i Mosjøen: Snittverdi våren 2017: 4,2 ("I stor grad") og våren 2018: 4,6 ("I svært stor grad")
 - Barnefaglige i Bodø: Snittverdi våren 2017: 4,1 ("I stor grad") og våren 2018: 4,6 ("I svært stor grad")
- ▶ *I hvilken grad opplevde du samarbeidet med barnehuset som tilfredsstillende?*
 - Mosjøen
 - Følgepersoner: Snittverdi våren 2017: 4,5 ("I stor grad / I svært stor grad") og våren 2018: 4,7 ("I svært stor grad")
 - Barneverntjenester i Vefsn, Rana eller Ytre Helgeland, våren 2017: 4,0 ("I stor grad") og våren 2018: 4,3 ("I stor grad")

- Bodø
 - Følgepersoner: Snittverdi våren 2017: 4,4 ("I stor grad") og våren 2018: 4,8 ("I svært stor grad")
 - Barneverntjenester i nærheten av Bodø (Bodø, Fauske eller Saltdal): 4,8 ("I svært stor grad") og 2018: 4,0 ("I stor grad")
 - Barneverntjenester som må reise med fly til Bodø (Vesterålen, Vågan eller Narvik): 4,4 ("I stor grad") og 2018: 4,1 ("I stor grad")

4.5 Økonomiske konsekvenser¹⁷

Forsøket med en underavdeling i Mosjøen av Statens barnehus Bodø har blitt bekostet av Nordland politidistrikt siden underavdelingen ble etablert i 2016, i tråd med Politidirektoratets godkjenning av politidistriktets søknad.

Politidistriktet forventet kun beskjedne kostnader og vurderte ved forsøkets start gevinstene for barn, pårørende og rettsikkerheten uansett som større enn mulige merkostnader knyttet til etablering og leie av lokale, innkjøp av inventar og utstyr og ikke minst reise- og oppholdskostnader for eget personell.

Agenda Kaupang ble presentert for et estimat i 2017 som anslo en begrenset merkostnad for distriktet på kr 93 000 pr. år.¹⁸ Kostnaden var avhengig av antall Helgeland-saker og ville kunne gi en netto gevinst, dersom volumet økte ytterligere. Etter å ha vunnet en del erfaringer med omfang og aktiviteter knyttet til underavdelingen i Mosjøen har politidistriktet sommeren 2018 revidert kostnadsanslagene. De viktigste endringene er knyttet til høyere utgifter forbundet med flyreiser mellom Bodø og Mosjøen, samt utgifter til overnattinger. Samtidig har antall saker økt.

Det reviderte estimatet anslår følgende årlige økonomiske effekter for Nordland politidistrikt:

Drift		Årlige kostnader
Kostnader	Husleie	310 200
	Energi og annen EBA-kostnad	82 000
	Flyreiser	150 000
	Overnatting	117 000
	Kostgodtgjørelse	67 500
	Sum	726 700
Besparelser	Flyreiser	300 000
	Kostgodtgjørelse	75 000
	Sum	375 000
Merkostnad for Nordland PD		351 700

¹⁷ Kilde: Nordland politidistrikt.

¹⁸ Den opprinnelige kalkylen er gjengitt til slutt i dette avsnittet.

For Nordland politidistrikt anslås altså opprettelsen av underavdelingen i Mosjøen å koste kr 351 700 hvert år, gitt de forutsetningene som er redegjort for under.

Beregningen av besparelser knyttet til at avhørene kan foregå i Mosjøen, bygger på følgende forutsetninger:

Forutsetninger om antall avhør, avhør per dag og antall reiser til Barnehuset i Mosjøen	Antall
Antall avhør per år på Helgeland	100
Antall dager åpent per måned	10
Potensielt antall avhør per dag	2
Antall reiser per måned	6
Antall måneder med drift av barnehuset	9
Antall reiser i 2018	50
Forutsetning om antall avhør per dag og antall reiser dersom man ikke hadde opprettet Barnehuset i Mosjøen	Antall
Avhør per dag i Bodø	1
Antall dager opphold ved avhør i Bodø	1
Antall reiser for å ivareta 100 avhør i Bodø	100
Forutsetninger om reiseutgifter	Kroner
Pris på flybillett t/r Bodø- Mosjøen	3 000
Overnatting per natt	1 300
Kostgodtgjørelse per degn	750

- ▶ Det er potensial for å øke antall avhør fra 100 til 180 avhør per år uten at det påvirker kostnadene til husleie og drift av lokalene i Mosjøen.
- ▶ Tapt arbeidstid og tapt produksjon pga. avspasering av reisetid er ikke tatt med i regnestykket. (Dette er likevel en kostnad for politidistriktet fordi man ikke får utnyttet kapasiteten til gjennomføring av politiets hovedoppgaver.)
- ▶ Reisekostnader for fornærmede og følgepersoner dekkes av Justis- og beredskapsdepartementet og er heller ikke med. Underavdelingen reduserer også disse kostnadene pga. kortere reiseavstander.

Opprinnelig kalkyle og faktiske kostnader og besparelser

Besparelser på driften de siste 11 månedene (perioden 1.7.2017–31.5.2018) har vært kr 24 020, mot opprinnelig estimerte merkostnader 93 000 kr/år.

I tillegg har etableringskostnadene så langt vært langt mer beskjedne enn antatt, viser en oversikt over faktiske kostnader i perioden fra politidistriktet:

Kostnader og innsparinger	Kalkyle ved oppstart	Regnskap 1.7 – 31.12. 2017	Regnskap 1.1. – 31.5. 2018	Sum 1.7..2017 – 31.5.2018
Etableringskostnader, hvorav	230 000		73 360	73 360
• Møbler og inventar	200 000		68 843	68 843
• IKT	30 000		4 517	4 517
Årlige driftsutgifter, hvorav	592 450	313 402	295 278	608 680
• Husleie	310 000	155 100	155 100	310 200
• Energi/EBA	82 000	42 945	43 463	86 408
• Flyreiser	67 500	65 975	40 610	106 575
• Overnattinger	58 000	30 833	36 381	67 214
• Kostgodtgjørelse	33 750	289		289
• Utbetalt reisetid	40 500	0		0
• Annet		18 270	19 724	37 994
Besparelser	499 500			632 700
• Flyreiser	270 000			342 000
• Kostgodtgjørelse	67 500			85 500
• Utbetalt reisetid	162 000			205 200
Samlet merkostnadseffekt pr år	93 000			- 24 020

- Besparelsene ved færre flyreiser er beregnet ut fra antall avhør i 2017. Kostnadene omfatter perioden 1.7.2017–31.5.2018

5 Supplerende informasjon og synspunkter

Gjennom intervjuer og arbeidssamlinger har vi notert følgende supplerende informasjon og synspunkter fra medarbeidere i barnehuset, avhørere, avhørsledere og ledere i politidistriktet:

- Bred tilslutning til forsøket i ledelsen med ønske om å tilrettelegge avhørsdagen best mulig for barna – også om det skulle ha gitt noe økte kostnader
- Høy motivasjon blant fagansatte i barnehuset og avhørere for forsøket
- Avhørere og barnefaglige opplever mer opplagte unger og at underavdelingen gjør det enklere for følgepersoner som sokner til denne
- Kvaliteten på avhørene styrkes med mer opplagte unger
- Når det gjelder avhørerne, har det vært en suksessfaktor at en avhører fra Helgeland nå kan bruke mer tid til avhør i underavdelingen og mindre tid på reiser til hovedhuset i Bodø. Dette øker avhørskapiteten og er et viktig moment ved vurdering av fremtidige underavdelinger
- Det nye avhørsrommet i underavdelingen og flere avhørsdager i Mosjøen utnytter alles kapasitet bedre. Samtidig er det i år etablert enda et avhørsrom i Bodø
- Barnehuset har siden forsøket startet, økt antall åpne dager i Mosjøen fra to pr. uke til hhv to og tre dager annenhver uke. Samtidig har man funnet det forsvarlig å redusere bemanningen til én barnefaglig ansvarlig disse dagene. Dette strekker også kapasiteten
- Avhørere og avhørsledere er nå blitt flaskehalsen, også fordi flere har sluttet i stillingen i Salten
- Flere pekte på at behovet for en underavdeling kunne vært like stort i andre distrikter med kronglete transport til Bodø (Ofoten/Lofoten/Vesterålen). Her har kommunikasjonen blitt ytterligere forverret de siste årene, siden Framnes flyplass i Narvik ble nedlagt
- En ny underavdeling er ikke nødvendigvis den eneste eller beste løsningen for andre distrikter: Lokalt volum og tilgang på lokale avhørere er viktige parametere. Et alternativ kan være mer fleksibel kontortid
- Barnehuset og avhørere i Bodø er derfor fleksible og forskyver åpningstiden de dagene man tar imot barn og følgepersoner fra Ofoten, slik at disse kan unngå overnatting og rekke siste transportmiddel hjem
- For ansatte som må pendle til Mosjøen har arbeidssituasjonen blitt mer krevende, men så lenge dette er en omforent ordning i staben og avspaseres i arbeidstiden, har dette gått greit. Det er imidlertid ikke kapasitet blant de barnefaglige til å påta seg flere underavdelinger
- De barnefaglige som deler på å betjene underavdelingen er enige om at det er viktig å reservere én felles dag i uken til planlegging, forberedelser og oppsummeringer, samt til å pleie det faglige miljøet i barnehuset
- Man har enda ikke tatt ut gevinsten ved lokale medisinske undersøkelser. To leger ble knyttet til underavdelingen i Mosjøen fra januar 2018, men begge gikk umiddelbart ut i svangerskapspermisjon og er tilgjengelig først fra våren 2019
- Ved eventuell etablering av fremtidige underavdelinger er det viktig å få på plass avtaler om og med medisinske ressurser i god tid før underavdelingen åpner. Dette kan ta tid!
- Endringer i regelverket for reisetid kan gi flere reisedøgn og økte kostnader til overnatting
- Barnefaglige opplever at det kan være vanskelig å finne følgepersoner til avhørene og mener det er viktig å tilby bedre og standardisert kompensasjon til disse. Deres innsats er svært viktig